Nr 1/2021
Oktober

Eemhavet • еемське море • Eemi meri • Ende der Weichsel-Eiszeit • Eemmeri • Morze Eemskie • Eemijos jūra • Эемское море

Litorinamagasinet

Magasinet vi alla är en del av

FÖRSTA NUMRET

Fog in the baltic sea, Algirdas Žibalis, watercolour on paper

Litorina
FOLKHÖGSKOLA I KARLSKRONA

Nr 1/2021
Oktober

Eemhavet • еемське море • Eemi meri • Ende der Weichsel-Eiszeit • Eemmeri • Morze Eemskie • Eemijos jūra • Эемское море

Litorinas månadsmagasin är ingen vanlig tidning utan är ett unikt projekt som är kopplat till Östersjöprofilen som Litorina Folkhögskola har haft sedan skolan grundades. Det vill säga att tidningen ska handla om teman som har förbindelse till östersjöländer. Kommer du ihåg dessa tio östersjöländer?

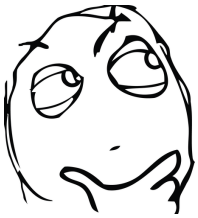

Förutom att öka våra kunskaper om östersjöländerna har tidningen också många andra syften och fördelar – varenda deltagare på Litorina Folkhögskola kan bidra till en artikel för tidningen. Alla i skolan är inblandade och tidningen är vår gemensamma produkt som vi själva tillsammans har skapat. Dessutom, genom att söka information och skriva en artikel på svenska, förbättrar vi vårt svenska språk! Det är inte bara språket som utvecklas utan vi blir också bättre på att samarbeta, vara källkritiska och på att använda våra egna ord. Sist men inte minst är det ju roligt att skriva artiklar! 😊

Har ni redan märkt att tidningen har ett fint namn - Eemhavet? Vad betyder det? Jo, det är faktiskt det första namnet på Östersjön. Hittills har Östersjön haft sju olika namn och vi har tänkt att varje månad ska tidningen få ett nytt namn. Alla dessa namn är Östersjöns före detta namn i följande ordning: Eemhavet, Baltiska issjön, Yoldiahavet, Ancylussjön, Mastogloiahavet, Litorinahavet och Limneahavet. Det kommer att bli totalt sju tidningar. Har ni förresten någonsin funderat på varifrån namnet Litorina kommer ifrån eller var våra klassrums namn som exempelvis Yoldia och Ancylus kommer ifrån? Nu vet ni säkert det!

Förutom att tidningens namn ändras, gör också temat det som varje klass skriver om varje månad. Totalt finns det elva olika teman och varje månad får ni ett nytt tema, landet som ni ska skriva om väljer ni själva.

Var nyfikna, läs också de andra gruppernas artiklar och diskutera något av ämnena på era lektioner, om ni vill.

Skrivet av Marite Sild, Edyta Malepsza och Daria Jurek

Nr 1/2021
Oktober

Eemhavet • еемське море • Eemi meri • Ende der Weichsel-Eiszeit • Eemmeri • Morze Eemskie • Eemijos jūra • Эемское море

Innehåll

Mat i östersjöländer 3

Språk från ett östersjöland 4

Kvinnor i samhället 5

En bok från ett av östersjöländer 6

Naturen i östersjöländer 8

4 En känd person från ett östersjöland

5 Historisk händelse i östersjöländer

6 Organisationer i östersjöländer

7 Religion i östersjöländer

9 Båtens värld

Litorina
FOLKHÖGSKOLA I KARLSKRONA

Mat i ÖSTERSJÖN

Språkgrupp 1 lagar mat från tre Östersjöländer.

Traditionell dansk lunchmat - smørrebrød

Agrita tittar in när vi gör tre sorters smørrebrød

Vi förbereder belarusisk rödbetssoppa - borsjtj

Belarusisk borsjtj

Svenska köttbullar med kokt potatis, brunsås och lingonsylt

Hans Christian Andersen

Hans Christian Andersen föddes den 2 april 1805 i Odense i Danmark. Andersen var son till en fattig skomakare och före detta soldat. Andersen var författare inom sagor och var intresserad av folksagor, sagor och berättelser. Han anses vara Danmarks nationalskald. En av hans mest kända berättelser är den "fula ankungen" och "flickan med svavelstickorna".

Berättelsen om den fula ankungen uttrycker historien om Hans Christian Andersens liv eftersom han blev utstött på grund av sin fulhet som gjorde narr av honom. 28 år gammal (1833) fick Andersen ett stipendium för att resa runt i Europa som avslutade i att han besökte Italien. Resan inspirerade honom att skriva romanen "improvisatoren" 1835 som blev hans genombrott. Andersens sagor har översatts till mer än hundra olika språk och många författare har inspirerats av hans sagokonst.

Text: Deltagare från språkgrupp 2

Foto: Thora Hallager, snl.no.

Foto: Henrik Montgomery, svt.se

Finska språket

Republiken Finland ligger i norra Europa och tillhör Europeiska unionen.
Finland har två officiella språk, finska och svenska. Finska är modersmålet för cirka 90% av finländarna och svenska är modersmålet för cirka 5% av finländarna. Finska talas i flera länder, inklusive Finland, Estland, Sverige, Norge och nordvästra Ryssland.

På väst östra kusten av Finland pratar finländarna svenska. I vissa kommuner talar folk svenska och finska men använder båda språken. På vissa arbetsplatser måste en finländare kunna båda språken. Båda språken är obligatoriska ämnen i finska skolor.

Studenter vars modersmål är finska studerar svenska och vice versa studenter vars modersmål är svenska studerar finska och språkämnena är obligatoriska.

Kiitos paljon!", säger deltagarna i språkgrupp 3, dvs. "tack så mycket" på finska.

Text: Deltagare från språkgrupp 3

Den Baltiska kedjan - vägen till självständigheten i Östersjön

För 32 år sedan skapade **den Baltiska kedjan** i Estland, Lettland och Litauen ett skifte i världshistorien. Den 23 augusti 1989 ägde en manifestation för självständighet från Sovjetunionen rum. Mer en miljon människor anslöt sig genom att bilda en 66 mil lång kedja av människor hand i hand från Tallinn via Riga ända till Vilnius. Det är lika långt som från Stockholm till Malmö.

Demonstrationerna började klockan 19:00. Proteströrelsen den "baltiska kedjan" hade med sig bärbara radioapparater för att veta den exakta tiden då de skulle bilda kedjan och för att hålla sig uppdaterade om de politiska händelserna som förändrades dramatiskt. De tre nationernas invånare runt Östersjön överraskade världen genom att ta tag i varandras händer och gemensamt kräva ett erkännande av det hemliga traktat i Molotov-Ribbentrop-pakten.

De tre Baltiska staterna lyckades få sin frihet tillbaka på ett fredligt vis. Proteströrelsen hade makt att påverka och att byta livsstil i Estland, Lettland och Litauen.

Text: Deltagare från grund 1

Bild: https://beccus.nu

Astrid Lindgren

Astrid Lindgren var en svensk författare som föddes 1907 och dog i 2002. Lindgren bodde med sin familj i Vimmerby i Småland och hennes barndom var lycklig. När hon var 18 år blev hon gravid utan att vara gift. Hon arbetade i Stockholm som sekreterare.

Astrid Lindgren skrev många böcker för barn t.ex. Pippi Långstrump. Lindgren kämpade för barns rättigheter, för jämlikhet och djurs rättigheter. Hennes böcker har översatts till över 100 språk.

Astrid Lindgren är död, men hennes böcker lever vidare.

Text: Deltagare från grund 2

Foto: Ronnie Karlsson, Rabén&Sjögren

En av de största organisationerna i världen

Rädda barnen är en barnrättsorganisation som har funnits i över 100 år. Rädda barnen finns i Sverige och i 119 andra länder. De jobbar för att alla barn runt om i världen ska få sina rättigheter som t.ex att få utbilda sig, äta sig mätta och ha någonstans att bo. Man kan bli en månadsgivare. Då hjälper man till genom att skicka in pengar varje månad. Pengarna till organisationen som avgör vart pengarna behövs mest.

Text: Deltagare från Grund 3

Foto: Rajan Zaveri, Rädda barnen

Buron kallar oss tattare Boken, skriven av Bennie Åkerfeldt, heter "buron kallar oss tattare", buron betyder en utomstående. Det berättas även vad minoritetsfolket arbetade med och hur de levde. Oftast är var det häst och vagn de bodde i, men de hade aldrig någon fast punkt att slå sig till ro då de alltid blev bortjagade från byar och städer.

Resandefolket eller romanoa är en minoritetsbefolkning i Sverige men finns i hela Europa. I boken förekommer mycket släktforskning och berättelser om vad de har varit med om, som tex. förföljelse, tvångssterilisering fram till 1980-talet där över 63 000 steriliserades.

Förr troddes det även att de kunde botas och 2010 kom det fram att staten har fört register på vilka som tillhör de sk. "tattarfolket".

Det resande språket Romani är något som går i generationer och inget som officiellt lärs ut. Det finns många musiklåtar och andra böcker där man kan lära sig mer. Det är en bra bok om en buro som lär sig om sitt ursprung.

Text: Deltagare från allmän kurs 1

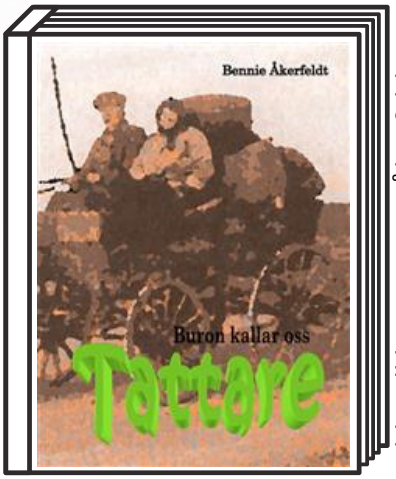

Bild: Adlibris, Bennie Åkerfeldt

Bild: Ruth Blomstrand

Religionsskiften i Belarus

Sedan kommunismens reformpolitik i Belarus har den katolska kyrkan utvecklats till en egen gren i den rysk-ortodoxa kyrkan. Den ortodoxa kyrkans lära har dock en lång historia inom östeuropa innan kommunismen kom till makten. Det förekom religiös förföljelse av församlingar som blev mördade i landet under 1900-talet. Eftersom katolikerna var trogna till påven i Rom så resulterade det att dem blev mest förföljda under kommunismens förryckt.

Under andra världskriget blev judarna i Belarus, likt resten av Europa, förföljda och 90% av judarna mördades under Förintelsen i landet. Idag beräknas det att finnas cirka 10 000 till 25 000 judar med 25 samfund. Innan kommunismens införande i landet har religionen varit en splittrad fråga eftersom den ortodoxa befolkningen blev påtvingade under 1700-talet att konverteras till katolicism.

Dagens Belarus har ingen statsreligion och har en religionsfrihet under lagstiftning sedan 2002 då staten och kyrkan skildes åt. Utav landets befolkning anser 60% sig vara troende i någon form av religion. Av de troende anser 71% sig vara kristna, varav 61.6% anser sig ortodoxa och resterande katoliker. Över hela landet finns det ungefär 1700 ortodoxa samfund från religiösa skolor, kyrkor och stängda kloster som lever i celibat.

Text: Deltagare från allmän kurs 2

Eemhavet under istiden hade en betydligt högre vattennivå än nuvarande Östersjön, dock ej jämförbar med den nivå i Atlanten. Forskare tittar i sina studier på hur olika typer av mikroorganismer och fossiliserade i sediment som har avsatts i Eemhavet. Eemhavet ligger i dagens södra del av Östersjön.

Den senaste interglacialen (varm period mellan istider) ägde rum för ca 130 000 - 115 000 år sedan. Det täckte stora delar av Finlands kustområden och hade förbindelser till vita havet via Karelen, samt till Nordsjön via Kattegatt och sannolikt också via ett sund mellan Danmark, Tyskland och Weichsel i Polen.

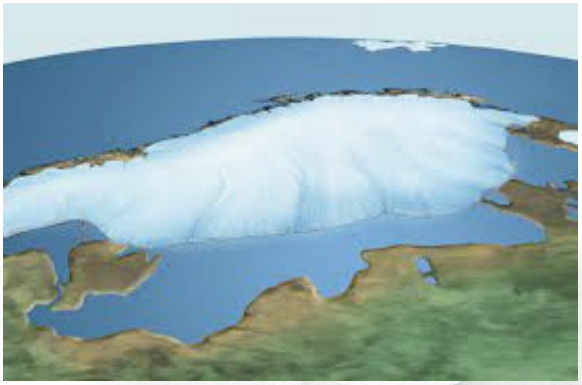

Foto: ostersjo.fi

Baltiska issjön 13 000 f.kr.

Den senaste istiden som kallas Weichselistiden började för 115 000 år sedan. Man har sett, i geologiska studier på istidens faser att det fanns både kallare perioder, med istillväxt, och varmare perioder med issmältning. Av de fyra stadierna medförde åtminstone tre av dem betydande nedisningar i Nordeuropa. Det första istäcket bredde ut sig för ca. 100 000 år sedan och täckte hela Barentshavet i nordöst men lämnade stora delar av Finland och landområdena söderut isfria.

Den andra nedisningen, Wechselglaciationen, sträckte sig längre söderut och täckte hela Finland samt stora delar av Östersjön för 65 000 och 55 000 år sedan. Weichsel tidens maximala utbredning ägde rum under den sista nedisningen för 30 000 - 20 000 år sedan. Inlandsisen täckte hela Norden och sträckte sig ända till de Brittiska öarna, Tyskland, Polen och Nordvästra Ryssland.

Text: Deltagare i allmän kurs internationella

Båtens värld, får tjäna som rubrik på min korta betraktelse, och den rimmar väl med den verklighet vi båtbyggare dagligen lever och andas i.

Men låt oss vidga perspektivet en aning. Utan båtar och kunskap om navigation hade vår värld sannolikt sett mycket annorlunda ut. Jag lägger inte in någon värdering i den meningen, utan bara konstaterar. De första människorna kunde förvisso utforska sin värld till fots, men det tog dem årtusenden att finna nya omgivningar, och att göra bestående avtryck där. Migration var i sig inte omöjlig, men var alltså ohyggligt tidskrävande. Båten blev därmed en av nycklarna till det stora språnget i vår kollektiva utveckling.

Från enkla farkoster, via segelfartyg, fram till dagens jättelika containerfraktare, löper båtens betydelse som en röd tråd genom mänsklighetens historia. Båtens värld är mångfacetterad; den utökade våra möjligheter till utbyte av idéer, kultur och varor mellan länder och kontinenter, men blev också en förutsättning för erövring, kolonisering och pandemier. Denna strof ur Odysséen är tidlös och alltjämt giltig: ”Natten gick hän, och det grydde till dag, och de seglade ständigt”.

Text: Deltagare från båtbyggarlinjen

Foto X iStockphoto

5 frågor om östersjöländer!
Svaren hittar du i nästa numret.

1. Vilket är Polens nationaldjur?
2. Dödsstraffet har avskaffats i hela Europa förutom i ett östersjöland, vad heter landet?
3. Cirka hur många liter öl dricks varje år under Oktoberfest i Tyskland?
4. I vilket östersjöland uppfanns Skype?
5. Vilka två öar, som är självstyrande, tillhör Danmark?

Sudoku

		1		5	9			
							5	
7			3		1		4	
	2	9				4		8
		6				2		
8		5				9	7	
	3		6		4			7
	6							
			8	1		6		

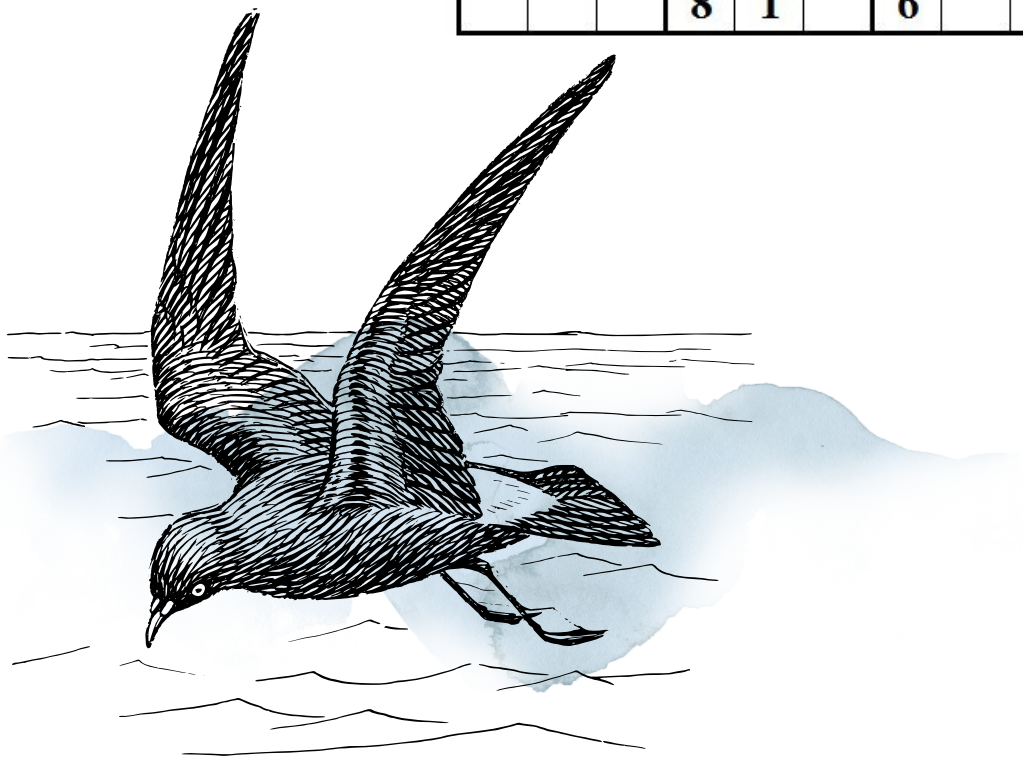

Ansvariga utgivare:
Marite Sild
Daria Jurek
Edyta Malepsza

Redigeringsgruppen:
Simon Cardell
Patrik Gunnarsson
Karolina Johansson